

УДК 371.3

*Л.М.Корнієнко,
м. Суми, Україна*

ТЕХНОЛОГІЯ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЯК РЕПРЕЗЕНТАТОР ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями.

Аналіз основних тенденцій розвитку освіти у світовій та вітчизняній практиці свідчить, що системи освіти, які покликані сприяти реалізації основних задач соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, ще досить консервативні і недостатньо реагують на зрушення і зміни, які відбуваються у розвитку суспільства, в різних його сферах. Навчальний процес у масовій школі мало змінився з часів Гербарта, який запропонував класно-урочну систему і певну схему ведення уроку. І не дивлячись на те, що кардинальним чином змінився зміст навчання, з'явилася велика кількість нових засобів навчання, парадигма освіти “учитель-підручник (система засобів навчання) – учень”, яка була прийнята ще в XIX столітті, залишилась домінуючою. Ця система орієнтована на викладання, на центральну роль викладача в цьому процесі і учня, як об'єкта цієї діяльності.

Майже всі розвинуті країни світу усвідомили необхідність реформування своїх систем освіти з тим, щоб учень, студент дійсно стали центральною фігурою учбового процесу, який би був процесом пізнання, а не викладання, яким він є при традиційному навчанні. При такому підході на передній план виходить не стільки міцність отриманих учнями знань в тій чи іншій галузі, стільки те, щоб учень умів самостійно вчитися, працювати з інформацією, самостійно удосконалювати свої знання і вміння в різних сферах, отримуючи нові знання, тому що саме цим йому випаде займатися все його свідоме життя.

Отож, суспільство інформаційних технологій або, як його називають, постіндустріальне суспільство, на відміну від індустріального суспільства кінця XIX – середини XX століття, значно в більшій мірі зацікавлене в тому, щоб його громадяни були здатними самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко пристосовуватися до нових умов життя.

Тому сучасне інформаційне суспільство ставить перед всіма типами учбових закладів підготовку випускників, здатних:

- гнучко адаптуватися до нових життєвих ситуацій, самостійно отримуючи необхідні знання, уміло застосовуючи їх на практиці для вирішення різноманітних виникаючих проблем;
- самостійно критично мислити, вміти бачити в реальній дійсності існуючі проблеми і шукати шляхи реального їх вирішення, використовуючи сучасні технології, чітко усвідомлювати, де і яким чином отримані ними знання можуть бути застосовані до оточуючої їх дійсності, бути здатними генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- грамотно працювати з інформацією, вміти збирати необхідні для вирішення певної проблеми факти, аналізувати їх, висувати гіпотези, робити необхідні узагальнення, співставлення з аналогічними чи альтернативними варіантами розв'язання, встановлювати статистичні закономірності, робити аргументовані висновки, застосовувати їх для виявлення і вирішення нових проблем;
- самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня;
- бути комунікабельним, контактним в різних соціальних групах, вміти працювати спільно в різних галузях, в різних ситуаціях, перешкоджаючи будь-яким конфліктним ситуаціям або вміло виходячи з них.

Вирішення вищевказаних задач вимагає комплексних зусиль не тільки школи, але й всього суспільства. Процес навчання сучасної людини не закінчується в школах, професійно-технічних училищах, вищих навчальних закладах. Він стає неперервним. Система неперервної освіти - вимога часу.

Вирішувати всі ці актуальні проблеми педагогіки слід ефективно і послідовно. З цією метою слід знайти ту ланку освітньої системи, через яку можна вдосконалити всю систему, тобто реалізовувати цілі освіти в нових соціальних і економічних умовах. Такою ланкою можуть стати нові педагогічні технології.

Мета статті - обґрунтувати необхідність переходу освіти на технологічний рівень, що відповідає завданням гуманізації навчально-виховного процесу; показати, що засобом такої гуманізації є технологія модульного навчання.

Аналіз останніх наукових публікацій. Масове застосування педагогічної технології дослідники відносять до початку 60-х років і пов'язують з реформуванням американської, а потім і європейської школи. Вітчизняна теорія і практика застосування технологічних підходів до навчання відображена в наукових працях А.В. Фурмана, В.О. Огнев'юка, А.М. Алексюка, Н.І. Клокар, В.Г. Кременя та ін. Сьогодні

педагогічні технології в науці розглядаються як один із видів людинознавчих технологій і базуються на теоріях психодинаміки, соціальної психології, кібернетики, управління і менеджменту. Хоча біля витоків технологізації педагогіки стояв ще А.С. Макаренко, який сміливо застосував поняття педагогічної техніки. В “Педагогічній поемі” він писав: “Наше педагогічне виробництво ніколи не будувалося за технологічною логікою, а завжди за логікою моральної проповіді... Саме тому в нас просто відсутні всі важливі відділи виробництва: технологічний процес, облік операцій, конструкторська робота, застосування конструкторів і пристроїв, нормування, контроль, допуски і бракування” [2,555].

Виклад основного матеріалу. Залучення поняття “технологія” у вітчизняній педагогіці є явищем незвичним. Здебільшого воно використовувалося в інших сферах людського життя. В сучасних тлумачних словниках поняття “технологія” (від гр. *techne* – мистецтво, майстерність, вміння) означає сукупність прийомів і способів отримання даного виробленого продукту. Технологією чи технологічними процесами називаються також самі операції складових частин виробничого процесу (добування, обробка, переробка, транспортування, складування, збереження), куди включається і технологічний контроль виробництва. Технологією прийнято називати описування виробничих процесів, інструкції по їх виконанню, технологічні правила, вимоги, карти, графіки тощо. Технологію традиційно розглядають у зв’язку з конкретною галуззю виробництва. В результаті технологічних процесів відбувається якісна зміна оброблюваного об’єкту. Технологія різноманітних виробництв постійно оновлюється і змінюється по мірі розвитку техніки. Удосконалення всіх галузей і видів виробництва – важлива умова прискорення технічного процесу в народному господарстві.

Але повернемося до нашого виробництва – педагогічного процесу. Адже «у суспільстві не буває галузей непотрібних чи недоцільних, тобто таких, котрі існують самі по собі. Кожна галузь є виробничою, продуктивною. Не є винятком і освітня. Вона покликана займатися особливим духовним “виробництвом”, точніше духовним творенням – готувати нову людину – громадянина України, котрому притаманні такі риси як національна самоповага і патріотичність, гуманність і добropорядність, компетентність і волелюбність” [1, 7]. Тобто пріоритетним напрямком реформування освіти є гуманізація навчання. Адже для більшості освітніх закладів характерні спільні ознаки: брак стимулів для навчання, монологічність, пріоритетність репродуктивної діяльності учнів, ставлення до них як до об’єкта впливу,

переважання предметно-навчального змісту над іншими його різновидами, неможливість реалізації інтелектуально-особистісного потенціалу учнів.

Але коли мова йде про гуманізацію навчального процесу, то, на нашу думку, її слід застосовувати перш за все до діяльнісного аспекту навчання. Гуманізм як ідеологія направлений на розуміння людини як істоти свободної, а свобода людини полягає, передусім, в її творчості. Тому гуманізація освіти означає наповнення відношення “вчитель – учень” творчим потенціалом, який би якісно змінив діяльність обох цих суб’єктів навчання, бо сама педагогічна діяльність за своєю суттю – творча.

Сучасні вимоги до роботи педагога передбачають розширення ролі вчителя, яка полягає не тільки в передачі інформації учневі, а, в першу чергу, в безпосередньому управлінні конкретною діяльністю учня. Та мова в даному випадку йде не про пряме управління діяльністю іншої людини, а про управління процесами її самоуправління.

Тому сучасна методична система роботи педагога повинна складатися не з п’яти компонентів (цілі, зміст, методи, засоби, форми навчання), а з шести, в якості шостого компонента виступає учень, як одиниця, особистість.

З включенням в методичну систему навчання такого компонента як “учень”, в професійній підготовці викладача наряду з методичним і теоретичним з’являється третій рівень – технологічний.

Як бачимо, саме ідея гуманізації вимагає сходження педагогічного процесу до рівня технології, до рівня, який використовується в інших сферах, чого не можна сказати про освіту. Таке запізнення пояснюється невідповідністю навчально-виховного процесу вимогам сучасної технології. Перед освітою зараз стоїть проблема необхідності якісної зміни педагогічного процесу, пошуку нових способів формування знань, умінь і навичок з урахуванням раціональних закономірностей і взаємозв’язків сучасної психології, фізіології, дидактики, педагогіки.

Однією з технологій є технологія модульного навчання, яка, по суті будучи особистісно-орієнтовною, дозволяє одночасно оптимізувати навчальний процес, забезпечити його цілісність в реалізації мети навчання, розвитку пізнавальної і особистісної сфери учнів; дозволяє сумістити управління пізнавальною діяльністю учнів з широкими можливостями для самоуправління.

Модульне навчання зародилося наприкінці 60-х років в англomовних країнах як удосконалений варіант програмованого навчання. Існують різні підходи до тлумачення способів реалізації принципу модульності в системі освіти. Це американська, німецька, литовська, російська, українська версії модульного навчання. Але, в принципі, в кожній з них модульна технологія являє собою узагальнену, універсальну систему, свого роду метатехнологію. Важливою властивістю даної технології є її інтеграційна якість; модуль, як цілісна єдність змісту і технології його вивчення, реалізується через комплекс інтегрованих в нього технологій: проблемної, алгоритмічної, програмованої, поетапного формування розумових дій, “повного засвоєння” і т.д.

В системі модульно-розвивального навчання (за концепцією українського дослідника А.В. Фурмана в цій сфері) відбувається диференціація соціально-культурного досвіду на психолого-педагогічну, навчально-предметну і методично-засобову сфери. При цьому психолого-педагогічний зміст визначається етапами модульно-розвивального процесу (від установчо-мотиваційного до контрольної-рефлексивного), навчально-предметний – традиційними навчальними програмами, планами і допоміжною літературою. Методично-засобовий зміст – це створення проблемно-модульної навчальної програми, яка включає в себе граф-схеми з навчальних курсів, наукові проекти змістовних модулів, сценарії інваріантних технологій модульних занять, розвивальні міні-підручники до кожного такого сценарію тощо [1, 15].

В технології модульного навчання закладені непересічні можливості до реалізації сутнісних ознак особистісно-орієнтовного навчання. В ній закладений принцип, який з точки зору класика гуманістичної психології К.Роджерса є основним: учень за допомогою модульної програми включений в активний, самостійний процес навчання, а вчитель (педагог) в цьому процесі його супроводжує, допомагаючи засвоїти прийоми навчання і самоуправління. При цьому вчитель, звільнений від власне викладацької роботи і жорсткого управлінського навантаження, отримує, нарешті, реальну можливість виконувати індивідуальний, особистісний підхід до кожного учня, організувати взаємодію і взаємодопомогу учнів.

Виходячи з такого бачення, виникає потреба в учителі, який би не тільки знав свій предмет і вмів пояснити учням новий матеріал та організувати свою діяльність, але й управляв би учбовою діяльністю учнів. Таким чином, модульна технологія, як і технологізація педагогічного процесу взагалі, немислима без управлінської культури вчителя.

В модульній технології епіцентром навчального процесу стає не зміст предмета, а взаємодія вчителя і учнів, нова педагогічна етика, яка передбачає зміну власної позиції вчителя і учня, збільшення ваги особистісного спілкування, спонукання до творчої наукової діяльності, моделювання життєвих ситуацій, включення у сферу навчальної діяльності ситуацій вибору тощо, тобто психолого-педагогічний зміст домінує над навчально-предметним.

Модульна система навчання, орієнтована на особистість, означає максимальну індивідуалізацію і диференціацію навчального процесу. Завдяки відкритості методичної системи вчителя, закладеній в модулі, добровільності поточного і гласного підсумкового контролю, можливості вільно здійснювати самоконтроль і вибирати рівень засвоєння, відсутності жорсткої регламентації темпу вивчення учбового матеріалу, виконується гуманістичний принцип спрямованості на учня. Таким чином, створюються сприятливі морально-психологічні умови, за яких учень відчуває себе вільним, впевненим у своїх силах. Усвідомлення учнями особистісної значимості під час навчання і потреба в досягненні певних результатів мотивується чітким описом комплексної якісної цілі, описом критеріїв рівня засвоєння і методичним забезпеченням кожного учня.

Статус “суб’єкта”, як одного з важливих показників особистісно-орієнтовного навчання, модульна технологія забезпечує учневі природним шляхом, а не за дозволом зовні. Він сам планує способи, темп і місце роботи, сам оцінює свої можливості і рівень домагань, сам приймає рішення про перехід до наступного рівня. Отже, потреба в самореалізації задовольняється, по-перше, можливістю за допомогою модуля вчитися завжди успішно і, по-друге, свободою вибору творчої діяльності і нестандартних завдань. Все це дає змогу учням психологічно і соціально бути готовим до продуктивної діяльності, переживаючи співпричетність до пропонованого сегменту соціально-культурного досвіду.

Висновки. Навчально-виховний процес справді стає гуманним і духовним не лише за характером, а й за змістом міжособистісних взаємин, що цілком відповідає технологічному рівню педагогічного процесу, бо як було сказано вище, саме гуманізація освіти вимагає сходження навчально-виховного процесу до рівня технології. Рівень, на якому не лише дається знання тим, хто навчається, а й формується потреба в безперервній самостійній, творчій самоосвіті впродовж всієї активної життєдіяльності. Тому найважливішою проблемою початку XXI століття має стати пошук відповідної організованої структури освітньої системи та її закладів, які б забезпечили перехід від принципу “Освіта на все життя” до принципу

“Освіта через все життя”. І однією з таких систем має стати модульна система навчання.

Література. 1. Модульно-розвивальна система: теорія, технологія, досвід //Рідна школа: спецвипуск. – 1997. - №2. – 80 с. 2. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. – М.: Молодая гвардия, 1985. – 638 с. 3. Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики. - М.: Педагогика, 1980. – 96с.

Biblijgraphy (transliterated): 1. Modul'no-rozvyval'na systema: teoriya, tekhnolohiya, dosvid //Ridna shkola: spetsvypusk. – 1997. - #2. – 80 s. 2. Makarenko A.S. Pedahohycheskaya poэma. – M.: Molodaya hvardyya, 1985. – 638 s. 3. Skatkyn M.N. Problemy sovremennoy dydaktyky. - M.: Pedahohyka, 1980. – 96s.

Л.М.Корнієнко.

ТЕХНОЛОГІЯ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЯК РЕПРЕЗЕНТАТОР ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ.

У статті аналізуються основні тенденції розвитку вітчизняної освіти. Обґрунтовується необхідність переходу освіти на технологічний рівень, що відповідає завданням гуманізації навчально-виховного процесу. Засобом такої гуманізації автор вважає технологію модульного навчання, яка орієнтована на особистість, означає максимальну індивідуалізацію і диференціацію навчального процесу.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, модульна технологія навчання, активізація учіння, оптимізація навчального процесу, ідея гуманізації, індивідуалізація, диференціація навчального процесу, мотивація, самореалізація, педагогічний процес.

Л.М.Корниенко.

ТЕХНОЛОГИЯ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ КАК РЕПРЕЗЕНТАТОР ГУМАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА.

В статье анализируются основные тенденции развития отечественного образования. Обосновывается необходимость перехода образования на технологический уровень, что соответствует задачам гуманизации учебно-воспитательного процесса. Средством такой гуманизации автор считает технологию модульного обучения, которая ориентируется на личность, означает максимальную индивидуализацию, дифференциацию учебного процесса.

Ключевые слова: инновационные технологии обучения, модульная технология обучения, активизация обучения, оптимизация

ученого процесу, ідея гуманізації, індивідуалізація ученого процесу, мотивація, самореалізація, педагогічний процес.

L.M. Kornienko.

TECHNOLOGY OF MODULAR INSTRUCTIONS AS THE REPRESENTATIVE MEANS OF TEACHING AND EDUCATIONAL PROCESS HUMANISATION.

The author analyses the main trends of the development of our system of education. Great attention is paid to the transition of education to the technological level according to the tasks of present-day life. The technology of modular teaching is considered to be perspective for humanisation of teaching and educative procedure that is oriented into personality and means maximum individuality, differentiation of educational process.

Key words: innovative teaching technologies, modular teaching technology, making teaching more active, teaching process optimisation, idea of humanisation, individualisation of the teaching process, motivation, self-realization, pedagogical process.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2015

УДК 371.13:004

*Крижановський А. І.
м. Вінниця, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ РЕСУРСАМИ ІНТЕРНЕТУ

Постановка проблеми. Соціальний імператив суспільства знань, проголошений в програмних документах ЮНЕСКО – освіта протягом життя, потребує організації самостійної роботи студентів із широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Предметне поле досліджень у галузі використання ІКТ у професійній освіті актуалізує проблему психолого-педагогічного керівництва самостійною роботою студентів із інформаційно-методичними ресурсами і базами даних, мережевими джерелами інформації, аудіо-, та відеоматеріалами.

Одним із пріоритетних напрямків ресурсного забезпечення самостійної роботи майбутніх учителів початкової школи є забезпечення доступу та вільної навігації інформаційними ресурсами глобальної мережі Інтернет. Загальна інформаційна обізнаність сучасних студентів